

Prof. Dr. Gülşen Timur'un Otobiyografisi

Autobiography of Prof. Dr. Gülşen TİMUR

Gülşen Timur^{1*}

Kozyatağı Mahallesi, Kadıköy, İstanbul-TÜRKİYE

*Sorumlu Yazar: gulsentimur3232@gmail.com

Geliş: 01.05.2024

Kabul: 06.06.2024

Yayın: 01.09.2024

Alıntılama: Timur, G. (2024). Prof. Dr. Gülşen Timur'un otobiyografisi. *Acta Aquatica Turcica*, 20(3), 287-297. <https://doi.org/10.22392/actaquatr.1476971>

Özet: Amerika'da balık hastalıkları çalışmaları 1960'lı yıllarda başlarken, 1970'li yıllarda Avrupa'da bu çalışmalar odak noktası haline gelerek bakteriyel hastalıklara karşı başarılı aşilar geliştirilmiştir. 1980'li yıllarda da etkili viral aşilar kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde ise söz konusu tarihlerde daha yetiştiricilikle ilgili ilk çalışmalar henüz yapılmaya başlanmıştır. Türkiye'de yetiştiriciliğin hızla artması ve hastalık problemlerinin ortaya çıkması 20. yüzyılın başlarına tekabül ederken, uluslararası camiada 20. yüzyılın sonuna gelindiğinde balık immünolojisi gelişen bir bilim dalı haline gelmiştir. Bu otobiyografi, 1970 yıllardan 2015 yılına kadar, gerek yurt içinde gerekse yurt dışındaki dergilerde yayınlanan çok sayıda araştırması, sözel sunum ve poster bildirileri, proje çalışmaları ve farklı konularda kitapları olan, çok sayıda uzman yetiştirerek hem sektörde hem de akademik camiada balık hastalıkları konusunda bilime katkı sağlayan, ülkemizde balık hastalıkları konusunda ilk çalışmaları yapan, balık hastalıkları konusundaki anlayışımıza ve su ürünleri yetiştiriciliğinin başarısına katkıda bulunan akademisyen Gülşen Timur'un yaşam öyküsünü içermektedir.

Anahtar kelimeler

- Otobiyografi
- Balık hastalıkları
- Gülşen Timur
- Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi

Abstract: In the 1960s, studies on fish diseases began in America, and in the 1970s, these studies became the focal point in Europe, leading to the development of successful vaccines against bacterial diseases, and in the 1980s, effective anti-viral vaccines started to be used. In our country, the first studies related to aquaculture had just begun during the mentioned period. While the rapid growth of aquaculture and the emergence of disease problems in Turkey correspond to the early 20th century, by the end of the 20th century, fish immunology had become a developed science in the international community. This autobiography encompasses the life story and summarized information of Gülşen Timur, who conducted the first studies on fish diseases in our country, contributed to the understanding of fish diseases and the success of aquaculture, and trained numerous experts, both domestically and internationally, through numerous research articles, oral and poster presentations, project works, and books on various topics published in domestic and international journals from the 1970s to 2015.

Keywords

- Autobiography
- Fish diseases
- Gülşen Timur
- Eğirdir Fisheries Faculty

İbrahim Fevzi Yaman ve Şekibe Yaman'nın dört çocuğundan ilki olan, 1948 yılının bahar ayında Isparta'nın Eğirdir ilçesinde sarışın mavi gözlü bir kız olarak dünyaya geldim (Şekil 1). İlkokulun ilk yılını Isparta'da daha sonra ilk ve orta öğrenimimi Ankara -Yenimahalle'de tamamladım.

Şekil 1. İbrahim Fevzi Yaman ve Şekibe Yaman'ın dört çocuğundan ilki olan inci kolyeli beyaz kurdeleli Gülşen Yaman.

Başarılı bir öğrencilik hayatım oldu. 1965 yılında ülkemizde tek olan Ankara Üniversitesi, Veteriner Fakültesi'nde başlayan (Şekil 2) mesleğe yönelik eğitimimi 1970 yılında tamamladım. Beş yıllık yükseköğrenim tahsilimin son yılında mesleki tecrübemi arttırmak amacıyla veterinerlik öğrencisi olan kardeşim Bekir Yaman ile birlikte iç hastalıkları kliniğinde çalışırken kendim gibi Veteriner Hekim olan bir üst sınıftaki Metin Timur ile tanıştım (Şekil 3).

Şekil 2. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi dönem arkadaşlarımla birlikte öğrencilik yıllarımdan bir anı.

Şekil 3. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Kliniğinde 1970 yılında Veteriner hekim olarak mezun oldum, Ankara Yenimahalle ilçesinde Veteriner Hekim olarak 1 yıl süre ile çalıştım (Şekil 4).

Şekil 4. Ankara Yenimahalle'de Veteriner Hekim olarak çalışırken.

1971 yılında 1416 sayılı kanunla Milli Eğitim Bakanlığı'nın Yurtdışı Doktora bursunu kazandım ve aynı yıl hayatımı Metin Timur ile birleştirdim (Şekil 5). Ve ardından İngiltere-Stirling Üniversitesi'nde su ürünleri konusunda lisansüstü eğitimime başladım.

Şekil 5. Sayın Metin Timur ile düğün günümüzden bir kare.

Master programı tamamlanınca senato kararı ile doğrudan doktora programına başarılı olduğum için kabul edildim. 1974 yılında “The President's Fund of The Edinburg Association of The British Federation of University Women” cemiyetinin düzenlediği üniversiteli bayan araştırmacılar arasında doktora tez konularında açılan yarışmada özel bilim ödülünü kazandım (Şekil 6). 1974 yılında Edinburg'ta İngiltere Kraliçesi Elізabet'in daveti üzerine “Garden of the Palace of Holyroodhouse”da vermiş olduğu yabancı öğrencilerle tanışma partisine Stirling Üniversitesi'ni temsilen eşimle birlikte katıldık (Şekil 7). Ekim 1975 tarihinde Balık Hastalıkları konusunda Stirling Üniversitesi, Akvatik Patobiyoloji Bölümünde (Aquatic Pathobiology Department) “A Study of Giant Cells in Inflammatory Lesions of the Plaice (*Pleuronectes platessa* L.)- Pisi balığında (*Pleuronectes platessa* L.) Yangılı Lezyonlardaki Dev Hücrelerin İncelenmesi” başlıklı doktora tezimi başarıyla tamamladım ve yurda döndüm (Şekil 8).

Şekil 6. "The President's Fund of The Edinburg Association of The British Federation of University Women" bilim ödülünün gazete kopyası.

Şekil 7. İngiltere Kraliçesinin daveti üzerine Edinburg'ta "Garden of the Palace of Holyroodhouse"da vermiş olduğu partinin davetiyesi.

Şekil 8. Doktora mezuniyetim ve emektar arabamız ile yurda dönüşümüz.

Ülkemize döndükten sonra 1976 - 1978 yılları arasında iki yıl süre ile Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nde Dr. Araştırma Görevlisi olarak çalıştım. 1976 yılında aynı zamanda güzel bir kız çocuğunu dünyaya getirdim. Yurtdışından döndüğümüzde belirlediğimiz hedefe ulaşmak için Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nde göreve başlamış isek de, o yıllarda aynı branşta birlikte görev yapabilmek pek mümkün olmadığından 1978 - 1980 yılları arasında iki yıl süre ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (Ankara)'nda çalıştım. 1977 yılında ilk makalemi "pisi balığında fokal tüberkülozun deneysel patogenezi" ingilizce yayınladım. 1980 - 1981 yılları arasında aynı bakanlığın Veteriner İşleri Ankara İl Müdürlüğü'nde 1 yıl süre ile görev aldım. Ancak bütün bu süreçte akademik ortamda kalabilmek için bilimsel çalışmalara hiç ara vermemeye çalıştım. Ankara Gevher Nesibe Sağlık Meslek Yüksekokulu'nda mikrobiyoloji dersleri verdim.

1981 yılında ikinci kez anne oldum. Aynı yıl Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde Proje Dairesi Şube Müdürü olarak atandım ve iki yıl süre ile görev yaptım. Eşimin Akdeniz Üniversitesi Isparta Mühendislik Fakültesi Eğirdir Su Ürünleri Yüksekokulu'nun kurucu müdürlüğüne atanması ile adı geçen yüksekokulun akademik kadrosuna geçerek 1983 yılında yardımcı doçent oldum ve kariyerime akademik camiada devam ettim. Akdeniz Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Yüksekokulu'nda 1985 yılında 'Ekoloji' ders kitabımı yayınladım. 1984 yılında Isparta Valiliği'nin isteği üzerine Eğirdir Gölü'nden avlanan ticari değeri yüksek olan ve yurt dışına ihraç edilen tatlı su levrek (sudak) balıklarındaki yoğun ölümlerin nedenini araştırılarak balık ölümlerinin *Argulus* enfestasyonu sonucunda oluşan *Pseudomonas septisemis* den kaynaklandığı ortaya çıkarılarak valiliğe bildirildi. Ekim 1985 tarihinde aynı üniversitede Su Ürünleri dalında Üniversite doçenti unvanını aldım (Şekil 9) ve aynı yıl pisi balığındaki *Ichtyophonus hoferi* enfeksiyonuyla ilişkili dev hücre reaksiyonunu, bunu takip eden yılda ise Prof. Dr. Metin Timur ve Prof. Dr. Ronald Roberts ile birlikte yapılan yayında pisi balıklarında deneysel carrageenin granülomunun moderasyonunu tanımladık.

Şekil 9. 17 Ekim 1985 Su Ürünleri dalında üniversite doçenti unvanını aldığım jüri üyeleri ve arkadaşlarımla bir anı.

1984 - 1993 yılları arasında Akdeniz Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Yüksekokulu'nda Bölüm Başkanı ve Yüksekokul Müdür Yardımcılığı görevleri yanı sıra Eylül 1988 tarihinden itibaren Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitü Kurulu ve Yönetim Kurulu üyelikleri yaptım. 1984 yılında ise ülkemizde ilk kez kerevit vebası hastalığını tanımlayarak Eğirdir ve Beyşehir göllerinde kerevit avcılığının yasaklanması yönünde Tarım Bakanlığı ile iletişime geçilerek 5 yıl süre ile bu göllerde av yasağı başlatılmasını sağladım. 1988 yılında 8 gün süre ile Polonya - Varşova' da, FAO tarafından düzenlenen "Tarım ve Kültür Balıkçılığı" konulu sempozyuma katıldım. Pamukkale Denizli'deki bir gökkuşağı alabalık işletmesinde 1988 yılında yüksek oranda ölümlere neden olan Enterik Kırmızı Ağız Hastalığını (ERM) ülkemizde ilk kez tespit ettim. Daha sonraki dönemlerde bu hastalığın yurdumuzun diğer bölgelerindeki alabalık işletmelerinde de epizootikler oluşturduğu bildirilmiştir. 1989 yılında 15 gün süre ile İçsu Balık Yetiştiriciliği ve Balık İşleme Teknolojisi konularında incelemelerde bulunmak üzere Macaristan'a görevli olarak gittim. 1990 yılında ikinci kitabım olan "Plankton Bilgisi ve Plankton Kültürü"nü Akdeniz Üniversitesi yayınevinden yayınladım. 1991 yılında Antalya'da aynalı sazan balığı üretimi yapılan işletmelerden gelen çeşitli ağırlıktaki hasta balıklarda deri üzerinde, yüzgeçlerde görülen küçük, büyük beyaz renkli veya hafif pembemsi lezyonların histopatolojik muayene ile bir virüsün deride epidermisin çok katlı üremesine neden olduğu, sazan çiçeği hastalığını tespit ettim. Davetimiz üzerine Aberdeen Üniversitesi'nden Akuatik İmmünolog Prof. Dr. Tony Ellis Eğirdir'i ziyaretiyle ilgili olarak hatırladıklarım arasında immünoloji konusundaki verdiği seminer ve Antalya ziyaretimizdeki pikniğimizden ibaret (Şekil 10).

Şekil 10. Akuatik İmmünolog Tony Ellis ile ilgili bir anı.

Şubat 1992 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Yüksekokulu'nda Profesörlüğe yükseltildim. Mayıs 1993 tarihinden Ağustos 1994 tarihine kadar Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Yüksekokulu Yetiştiricilik Bölüm Başkanlığı yanı sıra Süleyman Demirel Üniversitesinde Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü görevini yürüttüm (Şekil 11) ve ilk mezunlarını verdik (Şekil 12). Sadece hastalıklar konusunda değil aynı zamanda balık histolojisi ve embriyolojisi konularında da yüksek lisans ve doktora tezleri de yaptırdım. 1993 yılında Prof. Dr. Mehmet Rüştü Özen ile birlikte içsu balıklarından sazan, sudak ve eğrezbalıklarının hipofiz bezindeki hücre tiplerini histokimyasal yöntemlerle identifikasyonunu yaptık. Prof. Dr. Mehmet Rüştü Özen doktora tezinden “Yapay Şartlarda İnci (*Alburnus orontis*) ve Kavinne (*Phoxinellus handlirschi*) Balıklarının Yumurtalarında Embriyo ve Larva Gelişimi Üzerine Bir Çalışma” başlıklı makaleyi birlikte yayınladık. Eşim, Sayın Prof. Dr. Ayşegül Kubilay ve Doç. Dr. Aliye Sarmaşık ile birlikte, bazı alabalık işletmelerinde görülen Pankretik Nekrozis Hastalığı üzerine histopatolojik ve elektron mikroskopi çalışmaları adlı tebliği Doğu Anadolu Bölgesi I. Su Ürünleri Sempozyumunda ilk kez sunduk. Denizli ve Antalya illerindeki iki işletmede beton havuzlarda su akışının hatalı projelendirilmesinden kaynaklanan beyaz benek hastalığının etkeni olan *Ichthyophthirius multifiliis* ile enfeste alabalıklarda yoğun ölümler gözlemledim. Bu havuzlarda parazitlerle mücadele çok zor olmuştu. Daha sonra Antalya Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nün Kepez Su Ürünleri İşletmesinde yetiştirilen alabalıkların gözlerinde körlüğe neden olan *Diplostomum spathaceum* paraziti tespit ettik.

Şekil 11. Süleyman Demirel Üniversitesinde Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Mezuniyet Töreni.

Şekil 12. Müdürlük görevini yaparken Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ilk mezunları ile ilgili gazete haberi.

Ağustos 1994 tarihinde İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Yetiştiricilik Bölümü Hastalıklar Anabilim Dalına öğretim üyesi olarak atandım. İstanbul Üniversitesi çatısı altında akademik hayatımı sürdürürken Mayıs 1995 tarihinde aynı bölümün, Hastalıklar Anabilim Dalı Başkanlığına seçildim. Yurdumuzda Pasteurellosis hastalığını 1996 yılında ilk defa Marmara Denizi Yalova kıyısındaki kamuya ait bir işletmede bulunan genç levrek balıklarında tespit ettim. Akut olarak seyreden ve ölümlere neden olan bu epizootikte dalak, karaciğer gibi internal organlarda görüldüğü bildirilen nodül benzeri beyaz renkli depositlerin görülmediği atipik formunu literatüre bildirdim. 1998 yılında NATO/ARW organizasyonunun Portekiz'de düzenlediği "Kıyı Bölgesinde Modern Akuakültür" konulu workshop'a katıldım. Temmuz 1998 Haziran 1999 tarihleri arasında aynı fakültede bir yıl süreyle Dekan Yardımcılığı görevini yürüttüm. 1997-2003 tarihleri arasında iki dönem Fakülte Kurulu üyeliği yanı sıra 1999-2003, 2003- 2005 ve 2005-2007 tarihlerinde üç dönem Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği görevlerini yürüttüm. 2003 yılında Prof. Dr. Metin TİMUR ile birlikte ulusal ve uluslararası çalışmalardan derleyip hazırladığımız ve ülkemizin ilk balık hastalıkları kitabını İstanbul Üniversitesi yayın evinden yayınladık. İlk Türkçe kaynak olarak birçok Fakültede halen ders kitabı olarak okutulmakta ve güncelliğini korumaktadır.

Türkiye'de Karadeniz bölgesinde kültüre alınan levrek balıkların (*Dicentrarchus labrax*)'da *A. salmonicida* subsp. *salmonicida* ile diğer bazı bakteriyel ve viral patojenlerin varlığını araştırdığımız proje çalışmasında kültür levrek balıklarında kan frotilerinde monositler içinde riketsiya benzeri organizmaları gözlemlerim, aynı zamanda bazı balıklarda VEI virusunun eritrositlerin sitoplazmalarında oluşturduğu inkulüzyon cisimciklerini tespit ettim. VEI virüsü ile balıkların visceral organlarından aynı zamanda *Vibrio anguillarum*, *P. damsela* subsp. *piscicida*, *Vibrio* sp., *Tenacibaculum maritimum* (*Flexibacter maritimus*) gibi patojen bakterileri de tanımlayarak karma enfeksiyonlar oluşturduğunu bildirdim ve Çin'in Şangay ilinde Ocean Üniversitesi'nde düzenlenen toplantıda sözlü bildiri olarak tebliğ ettim. Mayıs 2005 tarihinde İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu üyeliğine seçildim. Karadeniz'deki aynı işletmelerde hasta gökkuşuğu alabalıklarında EIBS'nin *Vibrio* sp., *Tenacibaculum maritimum* (*Flexibacter maritimus*), *A. salmonicida*, *S. epidermidis* gibi patojen bakterilerden bazıları ile karma enfeksiyonlar oluşturduğunu tespit ettim. May Graünwalt/Giemsa ile boyanmış kan frotilerinde eritrositlerin içinde inklüzyon cisimcikleri görüldüğü gibi nükleusların eridiği ve hayalet nükleusların görüldüğü, elektron mikroskopunda ise hasta balıkların eritrositlerinde ovoid şekilli viral inkulüzyonların varlığını gözlemlerim. 2008 yılında Prof. Dr. Jale Korun ile birlikte 2-5 g ağırlığındaki Avrupa levreklerinde ekzoftalmi, ülseratif cilt lezyonları, iç organlarda kanamalar gibi klinik belirtilerle birlikte *V. harveyi*'yi tanımladık. Aynı yıl su ürünleri lisans ve lisansüstü öğrencilerinin ders ve uygulamalarına kaynak olmak üzere alabalık, deniz levreği, çipura, sazan, mersin balığı ve altın balık (japon balığı) gibi ticari öneme sahip balıkların yanı sıra, köpek balıkları ve vatozlar ile çenesiz balıklardan lamprey'lerin anatomik yapılarını da karşılaştırmalı olarak düzenleyerek konuların daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayan Balık Anatomisi kitabını Nobel Yayın evinden yayınladım. Bu kitabımda klinik olarak önemli konuları işleyerek çeşitli balık türlerindeki organ sistemleriyle ilgili bilgilere yer verdim.

Mart 2009 tarihinde İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi'ne ikinci kez Dekan Yardımcısı olarak atandım, aynı zamanda Fakülte kurul üyeliği de yaptım. Fakülte ve Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu üyeliğinin yanı sıra Hastalıklar Anabilim Dalı Başkanlığı ve Dekan Yardımcılığı görevlerini birden fazla kez yürüttüm. 2013 yılında 'Balık Histolojisi ve Embriyolojisi' kitabını İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nden yayınladım. 2014 yılında İstanbul Üniversitesi Senatosu'na seçildim ve bu görevi emekli olana kadar sürdürdüm. Eşimin emekliye ayrılmasının ardından (Şekil 13), 2015 yılında büyük bir tutkuyla icra ettiğim bu meslekten emekli oldum. Emekli olduğum yıl doktorantım Doç. Dr. Remziye Eda Yardımcı ile birlikte bakteriyolojik ve moleküler yöntemlerle Türkiye'de yetiştirilen Avrupa levreğinde görülen hastalık salgınında *T. maritimum*'u etiyolojik ajan olarak tanımladık. Emekli olsam da çalışmalarına devam ettim. Bu süreçte iki doktora tezi daha bitirtmiş oldum. 2014 ve 2015 yıllarında kültür granyöz balıklarından *M. marinum* izole ve tanımlayarak, visceral organların doku kesitlerinde granulomatoz nodüllerin içinde Zeil Nelson boyası ile asit fast pozitif boyanan ince çomak şekilli pembe *M. marinum* basilleri gözlemlerim.

Şekil 13. Prof. Dr. Metin Timur'un emeklilik yemeğinden bir anı.

Kızımdan Can ve Cem isiminde iki erkek torunum, oğlundan ise Pelin isimli bir kız torunum var. Gerek yurt içinde gerekse yurt dışındaki dergilerde yayınlanan çok sayıda araştırma, proje çalışmalarımın yanı sıra yüksek lisans ve doktora tezleri yaptırmış, hem ulusal hem uluslararası kongrelerde sözel ve poster tebliğler sundum. Ayrıca çok sayıda uzman yetiştirilerek hem sektörde hem de uluslararası camiada balık hastalıkları konusunda ülkemizi temsil etmeye çalıştım. Çalışma arkadaşlarımla birbirinden değerli yayınlarımızla günümüze birçok eser bırakmış, bu konuda mütevazı olamayacağım birçok hastalığı ilk kez ülkemizde tanımlayarak literatürde isimimden söz ettiren bir balık histopatoloğuyum. İçlerinde birçok Fakülte Dekanı ve akademisyenin bulunduğu, sektörde alanında çalışan sayısız öğrenci yetiştirmiş olmanın gururunu yaşıyorum. Ayrıca bu otobiyografiyi kaleme almam için beni teşvik eden çok değerli Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dekanı Sayın Ayşegül Kubilay'a en samimi dileklerle teşekkür ederim.

Prof. Dr. Gülşen TİMUR, İstanbul-27.04.2024.